

UNIT- 5

GYANMALA LIBRARY

FREE COACHING TO ALL

ਨੋਟ- ਆਨਲਾਈਨ ਮੋਕ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਜੁੜੋ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਦਿਉ।

ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਫਾਰਮੈਟ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੇ ਮਿਆਰ

ISBD, MARC 21, CCF, RDA, FRBR ਅਤੇ BIBFRAME

INTERNATIONAL STANDARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTION (ISBD)

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਆਰੀ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵਰਣਨ

ISBD ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **International Standard Bibliographic Description (ISBD)** ਹੈ। ਇਹ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਵਰਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਆਰ ਹੈ।

1969 ਵਿੱਚ ਕੋਪਨਹੇਗਨ (Copenhagen) ਵਿਖੇ ਹੋਈ **International Meeting of Cataloguing Experts** ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ Working Group ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ International Standards for Bibliographic Description ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

ISBD ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 1971 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ **ISBD(M) – International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications** 1974 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Non-Book Materials ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ISBD ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

- **ISBD(CM)** – Cartographic Materials ਲਈ
- **ISBD(NBM)** – Non-Book Materials ਲਈ
- **ISBD(CF)** – Computer Files ਲਈ
- **ISBD(ER)** – Electronic Resources ਲਈ
- **ISBD(S)** – Serials ਲਈ
- **ISBD(CR)** – Continuing Resources ਲਈ

ISBD(S) ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ **ISBD(CR): International Standard Bibliographic Description for Serials and Other Continuing Resources** ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ।

ISBD ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਕਸਾਰਤਾ (Uniformity) ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ:

1. ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ Data Elements ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।
2. ਇਹਨਾਂ Elements ਨੂੰ ਕਿਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
3. ਵੱਖ-ਵੱਖ Elements ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ Prescribed Punctuation Marks ਵਰਤੇ ਜਾਣ।

ISBD ਦੀ Prescribed Punctuation ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ISBD ਲਈ **2011 Consolidated Edition ਦਾ 2021 Update** ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ Update ਵਿੱਚ unpublished resources, ਖਾਸ ਕਰਕੇ manuscripts, component parts ਅਤੇ cartographic resources ਦੇ ਵਰਣਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ISBD ਦਾ Scope

ISBD ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ **8 Areas of Description** ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

1. Title and Statement of Responsibility Area

ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਰਲੇਖ, ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਸਿਰਲੇਖ, ਹੋਰ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲੇਖਕ, ਸੰਪਾਦਕ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Statement of Responsibility ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. Edition Area

ਐਡੀਸ਼ਨ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ (Edition) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

3. Material or Type of Publication Specific Area

ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੇਤਰ

ਇਹ ਖੇਤਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਜਿਵੇਂ Cartographic Resources ਅਤੇ Continuing Resources/Serials ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

4. Publication, Production, Distribution, etc. Area

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਸੰਬੰਧੀ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਥਾਨ
- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਮ
- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ
- Distribution ਜਾਂ Production ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

5. Material Description Area

ਭੌਤਿਕ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਵਰਣਨ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ ਦੀ Physical Description ਜਾਂ Extent ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

6. Series Area

ਸੀਰੀਜ਼ ਖੇਤਰ

ਜੇਕਰ ਸਰੋਤ ਕਿਸੇ Series ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

7. Note Area

ਨੋਟ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵਰਣਨ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

8. Resource Identifier and Terms of Availability Area

ਮਿਆਰੀ ਨੰਬਰ/ਸਰੋਤ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ISBN, ISSN ਜਾਂ ਹੋਰ Resource Identifiers ਅਤੇ Availability ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

COMMON COMMUNICATION FORMAT (CCF)

ਕਾਮਨ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮੈਟ

Common Communication Format (CCF) ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਾਰਮੈਟ ਹੈ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 1978 ਵਿੱਚ Taormina, Sicily ਵਿਖੇ **International Symposium on Bibliographic Exchange Formats** ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ Symposium ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ UNESCO ਦੇ General Information Programme ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ Bibliographic Exchange Formats ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ Compatibility ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਇਸ Symposium ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਸੀ:

- UNISIST International Centre for Bibliographic Description
- International Council of Scientific Unions Abstracting Board (ICSU-AB)
- IFLA

- ISO

ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ CCF ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ **1984** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ **1988** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

CCF ਦੀ Record Structure

Common Communication Format ਦੀ Record Structure, **ISO 2709** ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ Implementation 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਹਰ CCF Record ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

1. Record Label

ਇਹ Record ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਮ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

2. Directory

ਇਸ ਵਿੱਚ Data Fields ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਲੰਬਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

3. Data Fields

ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ Bibliographic Data ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. Record Separator

ਇਹ ਇੱਕ Record ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ Record ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ।

MARC 21

MAchine-Readable Cataloging

MARC 21 Formats ਮਸ਼ੀਨ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਯੋਗ (Machine-Readable) ਰੂਪ ਵਿੱਚ Bibliographic ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ Representation ਅਤੇ Communication ਲਈ ਮਿਆਰ ਹਨ।

MARC Record ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

1. **Record Structure**
2. **Content Designation**
3. **Data Content**

MARC 21 ਦਾ ਵਿਕਾਸ USMARC ਅਤੇ CAN/MARC ਆਦਿ MARC Formats ਦੇ Harmonization/Integration ਤੋਂ ਹੋਇਆ। MARC 21 ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ Bibliographic Formats ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ Library Automation ਅਤੇ Bibliographic Data Exchange ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ Production Format ਅਤੇ ਇੱਕ Exchange Format ਦੋਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

MARC 21 ਦੇ ਪੰਜ ਮੁੱਖ Formats

MARC 21 ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪ੍ਰਮੁੱਖ Formats ਹਨ:

1. **MARC 21 Format for Bibliographic Data**
2. **MARC 21 Format for Authority Data**
3. **MARC 21 Format for Holdings Data**
4. **MARC 21 Format for Classification Data**
5. **MARC 21 Format for Community Information**

MARC 21 ਦਾ Maintenance ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ **Library of Congress** ਅਤੇ MARC Advisory Community ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

MARC 21 ਦੀਆਂ Structural Features

MARC 21 Formats, **ANSI Z39.2 / ISO 2709** ਅਧਾਰਿਤ Record Structure ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

MARC Record ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ Character Form ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ MARC 21 ਵਿੱਚ Unicode ਅਤੇ UTF-8 ਵਰਗੀਆਂ Character Encoding ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਿਪੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

MARC 21 BIBLIOGRAPHIC FORMAT BLOCKS

MARC 21 ਵਿੱਚ Fields ਨੂੰ Tag Numbers ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ Blocks ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

0XX = Control Information, Numbers and Codes

ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨੰਬਰ ਅਤੇ Codes।

1XX = Main Entry

ਮੁੱਖ Entry।

2XX = Titles, Edition, Imprint

ਸਿਰਲੇਖ, Edition ਅਤੇ Publication ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।

3XX = Physical Description, etc.

ਭੌਤਿਕ ਵਰਣਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ।

4XX = Series Statements

ਸੀਰੀਜ਼ Statements।

5XX = Notes

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ Notes।

6XX = Subject Access Fields

ਵਿਸ਼ਾ Access ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Fields।

7XX = Added Entries and Linking Entries

Name Added Entries, ਹੋਰ Added Entries ਅਤੇ Linking Entries।

8XX = Series Added Entries, Holdings and Location

Series Added Entries ਅਤੇ ਕੁਝ Holdings/Location ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।

9XX = Local Implementation

ਸਥਾਨਕ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ Local Implementation ਲਈ Reserved।

MARC 21 AUTHORITY FORMAT BLOCKS

0XX = Control Information, Numbers and Codes

ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨੰਬਰ ਅਤੇ Codes।

1XX = Heading

Authorized Heading।

2XX = Complex See References

Complex See References।

3XX = Complex See Also References

Complex See Also References।

4XX = See From Tracings

Variant ਜਾਂ See References।

5XX = See Also From Tracings

Related Headings ਜਾਂ See Also References।

6XX = Reference Notes, Treatment Notes, etc.

Reference Notes, Treatment ਅਤੇ ਹੋਰ Notes।

7XX = Heading Linking Entries

Headings ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Linking Entries।

8XX = Not Defined

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ Defined ਨਹੀਂ।

9XX = Local Implementation

ਸਥਾਨਕ Implementation ਲਈ Reserved।

MARC 21 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ Common Values

ਕੁਝ Common Values ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:

- **# = Undefined**
ਜਦੋਂ Element Defined ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- **n = Not Applicable**
ਜਦੋਂ Element ਉਸ ਸਰੋਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- **u = Unknown**
ਜਦੋਂ Record Creator ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
- **z = Other**
ਜਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ Value Defined Values ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ।
- **| = Fill Character**
ਜਦੋਂ Record Creator ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS (RDA)

ਰਿਸੋਰਸ ਡਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਐਂਡ ਐਕਸੈੱਸ

Resource Description and Access (RDA) ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ Authority Data ਦੇ ਵਰਣਨ ਅਤੇ Access ਲਈ ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ Cataloguing Standard ਹੈ।

RDA ਨੂੰ **Anglo-American Cataloguing Rules, Second Edition (AACR2)** ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

AACR2 ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ **1978** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ Joint Steering Committee (JSC) ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ Revision Process ਅਧੀਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

1997 ਵਿੱਚ **Joint Steering Committee for Revision of AACR (JSC)** ਨੇ Toronto ਵਿਖੇ **International Conference on the Principles and Future Development of AACR** ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ Conference ਦਾ ਉਦੇਸ਼ AACR ਦੇ ਭਵਿੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ Cataloguing Rules ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਸੀ।

Toronto Conference ਦੌਰਾਨ AACR2 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਈ ਮੂਲਭੂਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ JSC ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ Cataloguing Code ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਾਮ **AACR3** ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਦਸੰਬਰ 2004 ਵਿੱਚ JSC ਨੇ Code ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦਾ Draft ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2005 ਵਿੱਚ JSC ਨੇ **Anglo-American Cataloguing Rules** ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ Code ਦਾ Working Title ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ:

RDA – Resource Description and Access

RDA ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਿਟਲ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਵੈੱਬ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ Linked Data Environment ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

RDA ਦੇ User Tasks

RDA ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ FRBR ਆਧਾਰਿਤ User Tasks ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ:

Find

ਲੋੜੀਂਦੇ Entity ਜਾਂ Resource ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ।

Identify

ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ Entity ਜਾਂ Resource ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

Select

ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ Resource ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ।

Obtain

ਚੁਣੇ ਹੋਏ Resource ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ।

RDA ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ IFLA Library Reference Model (LRM) ਅਤੇ Linked Data ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

RDA ਦੇ Underlying Principles

RDA ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਮਾਡਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ:

- Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)
- Functional Requirements for Authority Data (FRAD)
- Statement of International Cataloguing Principles
- IFLA Library Reference Model (LRM)

RDA ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ Resources ਅਤੇ Entities ਦੇ Attributes ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Relationships ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ।

FRBR – FUNCTIONAL REQUIREMENTS FOR BIBLIOGRAPHIC RECORDS

FRBR ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **Functional Requirements for Bibliographic Records** ਹੈ।

FRBR ਇੱਕ Conceptual Model ਹੈ ਜੋ Bibliographic Universe ਵਿੱਚ Entities, Attributes ਅਤੇ Relationships ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।

FRBR ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ Bibliographic Records ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ:

1. Find
2. Identify
3. Select
4. Obtain

FRBR, RDA ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Conceptual Foundation ਰਿਹਾ ਹੈ।

FRBR ਦੇ Group 1 Entities

FRBR ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਰ Bibliographic Entities ਹਨ:

Work

ਕਿਸੇ ਬੌਧਿਕ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਭੌਤਿਕ Intellectual ਜਾਂ Artistic Creation।

Expression

Work ਦੀ Intellectual ਜਾਂ Artistic Realization।

Manifestation

Expression ਦਾ Physical ਜਾਂ Digital Embodiment।

Item

Manifestation ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ Copy।

ਇਹ ਚਾਰ Entities ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ **WEMI** ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- W = Work
 - E = Expression
 - M = Manifestation
 - I = Item
-

FRBR ਅਤੇ RDA ਦਾ ਸੰਬੰਧ

RDA ਨੇ FRBR ਦੀ Terminology ਅਤੇ Concepts ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

RDA ਵਿੱਚ Work, Expression, Manifestation ਅਤੇ Item ਵਰਗੀਆਂ Bibliographic Entities ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

FRBR ਦੇ Attributes ਨੂੰ Bibliographic Description ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ Data Elements ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ।

FRBR Relationships ਨੂੰ ਵੀ RDA ਦੇ Relationship Design ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ FRBR, FRAD ਅਤੇ FRSAD ਵਰਗੇ IFLA Conceptual Models ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ **IFLA Library Reference Model (IFLA LRM)** ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ Bibliographic Conceptual Modeling ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਧਾਰ ਹੈ। (ifla.org)

RDA ਦੀ Structure

RDA ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Entities ਦੇ Attributes ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ Relationships ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਅਤੇ Guidelines ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

RDA ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਸੀ:

ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ

Entities ਦੇ Attributes ਦੇ ਵਰਣਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Instructions।

ਦੂਜਾ ਭਾਗ

Entities ਵਿਚਕਾਰ Relationships ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Instructions।

ਪੁਰਾਣੀ RDA Structure ਵਿੱਚ 10 Sections, 37 Chapters, 12 Appendices, Glossary ਅਤੇ Index ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਦੇ RDA Toolkit Restructure ਅਤੇ Official RDA ਦੇ ਵਿਕਾਸ

ਕਾਰਨ RDA ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ Entity-based ਅਤੇ Linked Data-oriented Structure ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

BIBFRAME

BIBLIOGRAPHIC FRAMEWORK

BIBFRAME ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **Bibliographic Framework** ਹੈ।

BIBFRAME ਇੱਕ Bibliographic Data Model ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ Bibliographic Information ਨੂੰ Linked Data Principles ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

BIBFRAME ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼ MARC-based Bibliographic Data ਨੂੰ Linked Data ਅਤੇ Web Environment ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਹਿਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ **Library of Congress** ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

BIBFRAME ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Bibliographic Data ਨੂੰ ਸਿਰਫ Library Systems ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ Web ਅਤੇ Networked Environment ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ Interoperable ਅਤੇ Reusable ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

MARC ਤੋਂ BIBFRAME ਵੱਲ ਵਿਕਾਸ

MARC Standards ਦਾ ਵਿਕਾਸ Henriette Avram ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ Library of Congress ਵਿੱਚ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਇਆ।

1971 ਤੱਕ MARC Format ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ Bibliographic Data Dissemination ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਆਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਵਧਿਆ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ Web, Linked Data ਅਤੇ Semantic Web Technologies ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੇ MARC ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ।

2002 ਵਿੱਚ Library Technologist **Roy Tennant** ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖ “**MARC Must Die**” ਵਿੱਚ MARC ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ Data Structure ਅਤੇ Library Community ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

2008 ਵਿੱਚ Library of Congress ਦੀ ਇੱਕ Report ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ MARC ਦੀ Data Management ਪੱਧਤੀ ਆਧੁਨਿਕ Programming ਅਤੇ Networked Data Environment ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

2012 ਵਿੱਚ Library of Congress ਨੇ ਇੱਕ Linked Data Alternative ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ Zepheira ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ Model ਨੂੰ **MARC Resources (MARCR)** ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ **BIBFRAME** ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

BIBFRAME ਅਤੇ Linked Data

BIBFRAME Linked Data Technologies ਅਤੇ RDF (Resource Description Framework) Principles 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Bibliographic Entities ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Relationships ਨੂੰ Web-friendly ਅਤੇ Machine-actionable ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

FRBR ਅਤੇ BIBFRAME ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ RDF ਅਤੇ Linked Data Concepts ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ Bibliographic Models ਵਿਚਕਾਰ Interoperability ਸੰਭਵ ਹੈ।

BIBFRAME 2.0 MODEL

Library of Congress ਨੇ **BIBFRAME 2.0** Version 2016 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

BIBFRAME 2.0 Bibliographic Information ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ Core Levels ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ:

1. Work

ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦਾ Conceptual ਜਾਂ Intellectual Level।

2. Instance

Work ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ Embodiment।

3. Item

Instance ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ Copy ਜਾਂ Example।

BIBFRAME ਦੇ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Concepts

BIBFRAME 2.0 ਵਿੱਚ Core Classes ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ Concepts ਵੀ ਹਨ:

Agents

ਵਿਅਕਤੀ, ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਹੋਰ Entity ਜੋ Resource ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ।

Subjects

ਕਿਸੇ Resource ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ।

Events

Resource ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ Activities।

STANDARDS FOR BIBLIOGRAPHIC INFORMATION INTERCHANGE AND COMMUNICATION

ਬਿਬਲਿਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਮਿਆਰ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Standards ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ISO 2709
- Z39.50
- Z39.71

ISO 2709

Bibliographic Information, ਖਾਸ ਕਰਕੇ Science ਅਤੇ Technology Research Community ਲਈ Information Retrieval ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ।

Bibliographic Information ਦੇ Exchange ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ Magnetic Tapes ਅਤੇ ਹੋਰ Machine-Readable Media ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

UNESCO/PGI, UNISIST, ICSU-AB, IFLA ਅਤੇ ISO ਵਰਗੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ Bibliographic Exchange Formats ਦੇ Standardization ਲਈ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ।

Standardization ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ International Organization for Standardization (ISO) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ Standards ਅਤੇ Codes ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ISO 2709 ਦਾ ਵਿਕਾਸ

Bibliographic Information Exchange Format ਦਾ ਵਿਕਾਸ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ Library of Congress ਵਿਖੇ **Henriette Avram** ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Library Catalogue Cards 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ Machine-Readable Form ਵਿੱਚ Encode ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ **ANSI/NISO Z39.2 – Information Interchange Format** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ISO 2709 ਇੱਕ Generalized Exchange Format ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ Bibliographically Describable Material ਅਤੇ ਹੋਰ Records ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Standard ਖੁਦ Individual Data Fields ਦੀ Content ਜਾਂ Length ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ Tags, Indicators ਜਾਂ Identifiers ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਖਾਸ Implementation Format, ਜਿਵੇਂ MARC 21, ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ISO 2709:2008 ਨੂੰ ਇਸ Standard ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ Published ਅਤੇ Confirmed Edition ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ([ISO](#))

ISO 2709 ਨੂੰ MARC Record Structure ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Z39.50

Z39.50 ਇੱਕ International Standard ਹੈ ਜੋ Database ਵਿੱਚੋਂ Information ਨੂੰ Search ਅਤੇ Retrieve ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ Client-Server ਅਤੇ Application Layer Communication Protocol ਹੈ।

ਇਹ TCP/IP Computer Network ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ Information Systems ਵਿਚਕਾਰ Search ਅਤੇ Retrieval ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Z39.50 ਨੂੰ:

- ANSI/NISO Z39.50
- ISO 23950

ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਆਰੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ Standard ਦੀ Maintenance Agency **Library of Congress** ਹੈ।

Z39.50 ਦੀ ਵਰਤੋਂ

Z39.50 ਦਾ Library Environment ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਉਪਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਅਕਸਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

- Integrated Library Systems (ILS)
- Library Catalogues
- Bibliographic Databases
- Personal Bibliographic Reference Software
- Interlibrary Loan Systems

Interlibrary Catalogue Searches ਅਤੇ Interlibrary Loan ਲਈ ਵੀ Z39.50 Queries ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Z39.50 Protocol ਉੱਤੇ ਕੰਮ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ Versions 1988, 1992, 1995 ਅਤੇ 2003 ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ।

Contextual Query Language (CQL), ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ Common Query Language ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, Z39.50 ਦੀਆਂ Semantics ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

Z39.71

ANSI/NISO Z39.71 Holdings Statements ਦੇ Display ਅਤੇ Recording ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ Standard ਹੈ।

Z39.71 Holdings Display Standard ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਹੈ:

1. Conceptual Holdings Elements

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ **Data Areas** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. Principles for Recording Holdings Elements

Holdings Elements ਨੂੰ Record ਕਰਨ ਲਈ ਨੌਂ **Principles** ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ Standard ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Libraries ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ Serial, Continuing Resource ਜਾਂ ਹੋਰ Collection ਦੀ Holdings Information ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ।

METADATA STANDARDS

DUBLIN CORE, MARC 21, METS, MODS ਅਤੇ EAD

METADATA

ਮੈਟਾਡੇਟਾ

Metadata ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ **“Data about Data”** ਜਾਂ **“Information about Information”** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Metadata ਇੱਕ Structured Data ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ Information Resource ਦੇ Attributes, Characteristics, Content ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਸੇ Original Document ਜਾਂ Digital Object ਤੱਕ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ Access ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Metadata ਹੇਠ ਲਿਖੇ Objects ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- Images
- E-texts
- Multimedia Resources
- Digital Files
- Web Resources
- Electronic Documents
- Datasets

Metadata ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- Index
- Schema
- Table
- View

MARC 21 ਅਤੇ AACR2/RDA ਵਰਗੇ Cataloguing Standards ਅਤੇ Rules ਵੀ Bibliographic Metadata ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

METADATA ਦੇ Functions

Metadata Information Resources ਦੇ Content, Physical Characteristics, Location, Type ਅਤੇ Form ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Resource Management ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਈ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:

- Migration
- History
- Dates
- Security
- Authentication
- File Formats

Metadata ਦੇ ਮੁੱਖ Functions ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:

1. Resource Discovery

Information Resources ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. Organizing Electronic Resources

Electronic Resources ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. Interoperability

ਵੱਖ-ਵੱਖ Information Systems ਵਿਚਕਾਰ Data Exchange ਅਤੇ Compatibility ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

4. Digital Identification

Digital Objects ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

5. Archiving and Preservation

Digital Resources ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ Preservation ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

TYPES OF METADATA

ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

Metadata ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

1. Descriptive Metadata

ਕਿਸੇ Resource ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ Discovery ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ Metadata।

ਉਦਾਹਰਨ:

- Title
- Author
- Subject
- Keywords
- Description

2. Structural Metadata

ਕਿਸੇ Digital Object ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ Structure ਅਤੇ ਆਪਸੀ Relationship ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

3. Administrative Metadata

Resource ਦੇ Management, Technical Information, Rights ਅਤੇ Preservation ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Metadata।

DUBLIN CORE

Dublin Core Web ਅਤੇ Digital Resources ਦੇ Metadata Description ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Cross-domain Metadata Standard ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ Web ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਲ ਕਿਸਮ ਦਾ **Digital Library Card Catalogue** ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

Dublin Core Metadata Element Set (DCMES) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ Domains ਦੇ Information Resources ਦੇ Description ਲਈ ਇੱਕ Standard ਹੈ।

Dublin Core ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

Dublin Core Metadata Initiative ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਾਰਚ 1995 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

Dublin Core Metadata Element Set ਦਾ ਵਿਕਾਸ 1995 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇੱਕ Workshop ਤੋਂ ਹੋਇਆ।

ਇਸ Workshop ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ Sponsor ਕੀਤਾ:

- OCLC
- National Center for Supercomputing Applications (NCSA)

ਇਸ Workshop ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ:

- Librarians
- Digital Library Researchers
- Content Experts
- Text Mark-up Experts

Workshop ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Electronic Resources ਲਈ ਬਿਹਤਰ Discovery Standards ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ Workshop **Dublin, Ohio** ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ Metadata Element Set ਦਾ ਨਾਮ **Dublin Core** ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

Dublin Core ਦੇ 15 Metadata Elements

Dublin Core ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ 15 Elements ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

1. Title
2. Creator
3. Subject
4. Description
5. Publisher
6. Contributor
7. Date
8. Type
9. Format
10. Identifier
11. Source
12. Language

- 13. Relation
- 14. Coverage
- 15. Rights

ਇਹ 15 Elements Cross-domain Resource Description ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਲ ਅਤੇ ਲਚਕੀਲਾ Metadata Framework ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਰਤਮਾਨ DCMI Metadata Terms ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੂਲ 15 Elements ਅਜੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਧੂ Properties, Classes ਅਤੇ Vocabulary Encoding Schemes ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। Dublin Core ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ISO 15836-1:2017 ਅਤੇ ISO 15836-2:2019 ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ([DCMI](#))

DUBLIN CORE ਦੇ Forms

ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ Dublin Core ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ Forms ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

1. Simple Dublin Core

Simple Dublin Core ਮੂਲ 15 Metadata Elements ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ Elements ਨੂੰ ਸਰਲ Attribute-Value Pairs ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. Qualified Dublin Core

Qualified Dublin Core, ਮੂਲ 15 Elements ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ Refinements ਅਤੇ Qualifiers ਜੋੜ ਕੇ Metadata ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ Specific ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ Encoding Schemes, Controlled Values ਅਤੇ ਹੋਰ Processing Clues ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰਵਾਇਤੀ Qualified Dublin Core ਵਿੱਚ Audience, Provenance ਅਤੇ Rights Holder ਵਰਗੇ ਵਾਧੂ Terms ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ DCMI Metadata Terms ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ Vocabulary ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ Linked Data Environment ਵਿੱਚ /terms/ Namespace ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ([DCMI](#))

METADATA ENCODING AND TRANSMISSION STANDARD (METS)

METS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **Metadata Encoding and Transmission Standard** ਹੈ।

METS ਇੱਕ Metadata Standard ਹੈ ਜੋ Digital Library Objects ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ:

- Descriptive Metadata
- Administrative Metadata
- Structural Metadata

ਨੂੰ Encode ਅਤੇ Transmit ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

METS ਨੂੰ **XML Schema Language** ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Standard World Wide Web Consortium (W3C) ਦੀਆਂ XML Technologies ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

METS ਦਾ ਵਿਕਾਸ Digital Library Federation (DLF) ਦੀ ਪਹਿਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ Maintenance Library of Congress ਦੇ MARC Standards Environment ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

METS ਅਤੇ OAIS Model

METS Document ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

SIP – Submission Information Package

AIP – Archival Information Package

DIP – Dissemination Information Package

ਇਹ Open Archival Information System (OAIS) Reference Model ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

2001 ਵਿੱਚ METS ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ DTD Version ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ XML Namespaces ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ Revision ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ METS Schema ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ।

METADATA OBJECT DESCRIPTION SCHEMA (MODS)

MODS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **Metadata Object Description Schema** ਹੈ।

MODS ਨੂੰ Library of Congress ਦੇ **Network Development and MARC Standards Office** ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ।

MODS ਦਾ ਵਿਕਾਸ **2002** ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਇੱਕ Bibliographic Element Set ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ Library Applications ਵਿੱਚ।

MODS ਨੂੰ MARC ਤੋਂ ਸਰਲ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਲਚਕੀਲੇ Metadata Schema ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

MARC ਵਿੱਚ Numeric Tags ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ MODS ਵਿੱਚ **Text-based Tags** ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

MODS ਦੀ Maintenance Agency:

Library of Congress

ENCODED ARCHIVAL DESCRIPTION (EAD)

Encoded Archival Description (EAD) Archives ਅਤੇ Archival Records ਦੇ Descriptive Information ਅਤੇ Finding Aids ਨੂੰ Encode ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ Standard ਹੈ।

EAD ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ Archival Description ਨੂੰ Machine-readable ਅਤੇ Structured XML Form ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

EAD ਦਾ ਵਿਕਾਸ

Archival Description ਲਈ ਇੱਕ Encoding Standard ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ **1992** ਵਿੱਚ University of California, Berkeley ਵਿਖੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

EAD ਦਾ ਪਹਿਲਾ Version **1998** ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦੂਜਾ Version **EAD 2002** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ **EAD3** ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 2015 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ Version ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

EAD 2002 ਨੂੰ EAD3 ਨੇ Replace ਕੀਤਾ ਅਤੇ EAD3 ਮੌਜੂਦਾ ਆਧੁਨਿਕ Standard ਹੈ।

EAD ਦੇ Maintenance ਅਤੇ Development ਵਿੱਚ:

- Society of American Archivists (SAA)
- Library of Congress

ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਹੈ।

EAD3 ਵਿੱਚ Archival Descriptions ਨੂੰ ਹੋਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ Access ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ Systems ਨਾਲ Interface ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

EAD ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। 2026 ਵਿੱਚ EAD3 Version 1.1.0/1.1.1 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੱਪਡੇਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ EAD3 ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ Official Version ਹੈ। ([The Library of Congress](#))

EAD ਅਤੇ ArchiveGrid

Research Libraries Group (RLG) ਨੇ EAD Format ਵਿੱਚ Archival Finding Aids ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਇੱਕ Clearinghouse ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ **ArchiveGrid** ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

EAD ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ Archival Collections ਦੇ Finding Aids ਨੂੰ ਇੱਕ Standardized ਅਤੇ Interoperable Format ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ: INDEXING SYSTEMS AND TECHNIQUES

ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ: Assigned, Pre-coordinate, Post-coordinate, Derived, Title-based ਅਤੇ Vocabulary Control

INDEXING SOURCES

ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਸਰੋਤ

Index (ਸੂਚਕਾਂਕ) ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ **Index** ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣਾ। Index ਇੱਕ **Location Tool** ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿੱਥੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

American National Standards Institute (ANSI) ਅਨੁਸਾਰ Index ਇੱਕ:

“Systematic guide to items contained in or concepts derived from a collection.”

ਅਰਥਾਤ, ਕਿਸੇ Collection ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ Items ਜਾਂ ਉਸ Collection ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ Concepts ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ।

Index ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਵਿਸ਼ੇ, ਲੇਖਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਸ਼ ਤੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

INDEXING ਦਾ ORIGIN AND DEVELOPMENT

ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

Periodical Literature ਦੀ Indexing ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਰੋਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

Poole's Index to Periodical Literature (1848)

Poole's Index to Periodical Literature Periodical Literature ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Indexing Publications ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

Index Medicus (1879)

Index Medicus ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1879 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ Medical Literature ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Indexing Publication ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ Index Medicus ਦਾ Print Version ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ Indexing ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ **MEDLINE/PubMed** ਰਾਹੀਂ Digital Environment ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ Periodical Literature ਦੀ Indexing:

- Print Sources
- Online Databases
- Electronic Databases
- Web-based Information Systems

ਰਾਹੀਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

STRUCTURE OF INDEX

ਇੰਡੈਕਸ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ

ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ Index ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

1. Searching Part

ਖੋਜ ਭਾਗ

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉਹ Access Points ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ Original Document ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- Keyword
- Subject
- Title
- Author

ਇਹ Terms ਉਪਭੋਗਤਾ ਲਈ Search Tool ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. Citation

ਹਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੰਦਰਭ

Citation ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ Bibliographic Information ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Original Document ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ Citation ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- Author
 - Title
 - Source
 - Publication Details
 - Volume
 - Issue
 - Page Numbers
 - Date ਜਾਂ Year
-

INDEXING TECHNIQUES

ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ

Indexing Techniques ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- Assigned Indexing
- Derived Indexing
- Pre-coordinate Indexing
- Post-coordinate Indexing
- Title-based Indexing
- Vocabulary Control

ASSIGNED INDEXING

ਅਸਾਈਨਡ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Assigned Indexing ਵਿੱਚ Indexer ਜਾਂ Subject Specialist ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ Subject Content ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਉਚਿਤ Index Terms ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ Original Document ਦੇ Title ਜਾਂ Text ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ।

Indexer ਇੱਕ Controlled Vocabulary ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:

- Subject Headings
- Thesaurus Terms
- Descriptors
- Classification-based Terms

Assigned Indexing ਵਿੱਚ Intellectual Analysis ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ Article ਦਾ Title ਜੇਕਰ:

“Digital Transformation in University Libraries”

ਹੈ, ਤਾਂ Indexer ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Subject Terms ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- Library Automation
- Digital Libraries
- Academic Libraries
- Information Technology

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ Title ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ।

DERIVED INDEXING

ਡਿਰਾਈਵਡ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Derived Indexing ਵਿੱਚ Index Terms ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ Original Document ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ:

- Title
- Abstract
- Table of Contents
- Full Text

ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Derived Indexing ਵਿੱਚ Indexer ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ Terms ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ:

- KWIC Indexing
- KWOC Indexing
- Title Keyword Indexing

Automatic Indexing ਵਿੱਚ ਵੀ Derived Indexing ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

PRE-COORDINATE INDEXING

ਪ੍ਰੀ-ਕੋਆਰਡੀਨੇਟ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Pre-coordinate Indexing ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਟਿਲ Subject ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ Concepts ਜਾਂ Terms ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Coordination Indexing ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ:

Libraries – Automation – India

ਇੱਥੇ Subject Terms ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ Sequence ਵਿੱਚ Coordinate ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Pre-coordinate Indexing Systems ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- Chain Indexing
- PRECIS
- POPSI
- Subject Heading Systems
- SLIC

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ Indexer ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਕੰਮ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ Terms ਦੇ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

POST-COORDINATE INDEXING

ਪੋਸਟ-ਕੋਆਰਡੀਨੇਟ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Post-coordinate Indexing ਵਿੱਚ Subject ਦੇ Concepts ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ Phrase ਜਾਂ Heading ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ Terms ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ Index ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ Search ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਜਾਂ Retrieval System ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ Coordinate ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ:

- Libraries
- Automation
- India

ਉਪਭੋਗਤਾ Search ਦੇ ਸਮੇਂ Boolean Operators ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

Libraries AND Automation AND India

Post-coordinate Indexing Information Retrieval Systems ਅਤੇ Online Databases ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ:

- Uniterm Indexing
- Coordinate Indexing
- Descriptor-based Retrieval Systems
- Online Database Searching

VOCABULARY CONTROL

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਿਯੰਤਰਣ

Vocabulary Control ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ Concept ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ Terms ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

Natural Language ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ Concept ਲਈ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ Information Retrieval ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ:

- Automobile
- Car
- Motor Car

Vocabulary Control ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ Preferred Term ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Controlled Vocabulary ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹਨ:

- Subject Heading Lists
- Thesauri
- Authority Files
- Classification Schemes
- Name Authority Systems

Vocabulary Control ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ:

- Synonyms ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ

- Homonyms ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ
 - Preferred Terms ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ
 - Broader ਅਤੇ Narrower Terms ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ
 - Retrieval ਦੀ Precision ਅਤੇ Consistency ਵਧਾਉਣਾ
-

INDEXING SYSTEMS

ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ

CHAIN INDEXING

ਚੇਨ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Chain Indexing ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Subject Indexing System ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ **Chain** ਕਿਸੇ Subject ਦੀ Classification Hierarchy ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ General ਤੋਂ Specific Concepts ਵੱਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Chain Procedure Method ਦਾ ਵਿਕਾਸ **ਡਾ. ਐਸ. ਆਰ. ਰੰਗਨਾਥਨ (S. R. Ranganathan)** ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ Classification Number ਅਤੇ ਉਸਦੀ Hierarchical Structure 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ Subject ਦੀ Broad ਤੋਂ Specific Chain ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ Chain ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ Index Entries ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

Chain Indexing ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਸਫਲ ਉਦਾਹਰਨ **British National Bibliography (BNB)** ਹੈ।

PRESERVED CONTEXT INDEX SYSTEM (PRECIS)

PRECIS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ:

Preserved Context Index System

ਹੈ।

ਜਦੋਂ British Library ਨੇ **British National Bibliography (BNB)** ਨੂੰ Computerized Methods ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ Chain Indexing ਦੀ ਥਾਂ PRECIS System ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ।

PRECIS ਦਾ ਵਿਕਾਸ **Derek Austin** ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ BNB ਵਿੱਚ 1971 ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ।

PRECIS ਇੱਕ Pre-coordinate Indexing System ਹੈ।

ਇਸਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ Subject Statement ਦੇ Context ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਈ Access Points ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ Subject ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਭਾਵਿਤ Search Approaches ਰਾਹੀਂ Access ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

COMPASS

COMPASS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ:

Computer Aided Subject System

COMPASS ਇੱਕ Simplified ਅਤੇ Cost-effective Subject Indexing System ਸੀ।

ਇਸ ਨੂੰ PRECIS ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ Introduce ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

COMPASS ਨੂੰ ਲਗਭਗ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ PRECIS ਨਾਲੋਂ ਸਰਲ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ Entries ਵਿੱਚ PRECIS Entries ਦੀਆਂ ਕਈ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ British National Bibliography ਨੇ COMPASS ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ Library of Congress Subject Headings (LCSH) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਕੀਤਾ।

POPSI

POSTULATE-BASED PERMUTED SUBJECT INDEX

POPSI ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ:

Postulate-Based Permuted Subject Index

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ **Professor G. Bhattacharyya** ਨੇ ਕੀਤਾ।

Professor G. Bhattacharyya ਦਾ ਸੰਬੰਧ **Documentation Research and Training Centre (DRTC), Bangalore** ਨਾਲ ਸੀ।

POPSI ਨੂੰ Ranganathan ਦੀ Chain Indexing System ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ **Vanishing Chain** ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

POPSI ਕਿਸੇ ਇੱਕ Classification Scheme 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ **General Theory of Subject Indexing Languages (GT/SIL)** 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

POPSI ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

POPSI ਵਿੱਚ Ranganathan ਦੇ Classification Theory ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Concepts ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

- Facet Analysis

- Principles of Facet Sequence
- Subject Analysis

ਇਸ System ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ Steps ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

POPSI ਦਾ ਉਦੇਸ਼ Subject ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ Verbal Terms ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ:

- Subject Headings
- Index Entries
- Information Retrieval

ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

SLIC INDEXING

SELECTIVE LISTING IN COMBINATION

SLIC ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ:

Selective Listing in Combination

SLIC Indexing ਦਾ ਵਿਕਾਸ British Librarian **J. R. Sharp** ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ Indexing Technique ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ Subject ਲਈ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ Pre-coordinate Approaches ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

SLIC ਵਿੱਚ Subject ਦੇ Terms ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ Combinations ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਈ Access Points ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਣ।

TITLE INDEXING

ਸਿਰਲੇਖ ਆਧਾਰਿਤ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ

Title Indexing ਵਿੱਚ Documents ਦੇ Titles ਨੂੰ Index Terms ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ Automatic ਜਾਂ Semi-automatic Techniques ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Title Indexing ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਕਨੀਕ ਹੈ:

KWIC – Keyword in Context

KWIC ਵਿੱਚ Document ਦੇ Title ਵਿੱਚੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Keywords ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ Keyword ਨੂੰ ਉਸਦੇ Context ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Indexing Technique ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ Documents ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ Index ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Title Indexing ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਦ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ Documents ਦੇ Titles Descriptive ਅਤੇ Meaningful ਹੋਣ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ INDEXING SYSTEMS ਦਾ ਵਿਕਾਸ

Citation Index

Citation Indexing ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ Legal Citation Indexes ਨਾਲ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ Scientific Citation Indexing ਨੂੰ Eugene Garfield ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ।

Systematic Indexing

J. Kaiser ਨੇ Systematic Indexing ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

Chain Indexing

S. R. Ranganathan ਨੇ Chain Indexing ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ।

Relational Indexing

J. E. L. Faradane ਨੇ Relational Indexing ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

Uniterm Indexing

Mortimer Taube ਨੇ Uniterm Indexing ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ।

Keyword Indexing

H. P. Luhn ਨੇ Keyword Indexing ਅਤੇ Automatic Indexing Techniques ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

Science Citation Index

Eugene Garfield ਦੁਆਰਾ Science Citation Index ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

PRECIS

Derek Austin ਨੇ PRECIS ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ।

POPSI

G. Bhattacharyya ਨੇ POPSI ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ।

Subject Indexing

Subject Indexing ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ **M. E. Seyar** ਅਤੇ **E. J. Coates** ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

Automatic Indexing

Automatic Indexing ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕਈ Information Scientists ਨੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ **H. P. Luhn** ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

SLIC Indexing

J. R. Sharp ਨੇ SLIC Indexing ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ।

ABSTRACTING

ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟਿੰਗ

Abstracting Information Analysis ਅਤੇ Information Retrieval ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਕਨੀਕ ਹੈ।

Abstract (ਸਾਰ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ) ਕਿਸੇ Research Article, Thesis, Review Article, Conference Paper, Report ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਾਰਗਰਭਿਤ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Abstract ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ:

- Purpose ਕੀ ਹੈ
- Scope ਕੀ ਹੈ
- ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ
- Methodology ਕੀ ਹੈ
- ਮੁੱਖ Findings ਕੀ ਹਨ
- Conclusions ਕੀ ਹਨ

TYPES OF ABSTRACTS

ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

Abstracts ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1. Title-only Abstract

ਟਾਈਟਲ ਓਨਲੀ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ Content ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦਾ Title ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Title ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ Document ਦੇ Subject ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ Findings ਜਾਂ Conclusions ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ।

2. Annotated Abstract

ਐਨੋਟੇਟਡ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Annotated Abstract ਵਿੱਚ Document ਦੇ Title ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ Clause ਜਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ Sentence ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ Document ਦੇ Content ਬਾਰੇ Title ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Annotated ਅਤੇ Indicative Abstract ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ Length ਅਤੇ Extent ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. Indicative or Descriptive Abstract

ਇੰਡੀਕੇਟਿਵ ਜਾਂ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Indicative Abstract Document ਦੀ Nature, Scope ਅਤੇ General Content ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ Document ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ Original Document ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪੂਰਾ Substitute ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ:

- Results
- Findings
- Detailed Conclusions

ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

4. Informative or Comprehensive Abstract

ਇਨਫਾਰਮੇਟਿਵ ਜਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Informative Abstract Document ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੰਖੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- Problem
- Objectives
- Methodology
- Major Findings
- Results
- Conclusions

ਇਹ Abstract ਪਾਠਕ ਨੂੰ Original Document ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤਕਨੀਕੀ Abstracting ਵਿੱਚ **Indicative ਅਤੇ Informative Abstracts** ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।

5. Slanted Abstract

ਸਲੈਂਟਡ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Slanted Abstract ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ Document ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ Discipline ਜਾਂ User Group ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕੋ Document ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ Disciplines ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ Abstract ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ Abstract ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ Subject ਜਾਂ Discipline ਲਈ Relevant Information ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ Abstracting Service ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

6. Auto-Abstract

ਆਟੋ-ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Auto-Abstract Computer ਦੁਆਰਾ Automatically ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ Computer Document ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ Frequency ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕੋ Sentence ਜਾਂ Context ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ Document ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ Artificial Intelligence ਅਤੇ Natural Language Processing ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ Automatic Text Summarization ਅਤੇ Machine-generated Abstracting Techniques ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

7. Telegraphic Abstract

ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫਿਕ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Telegraphic Abstract ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ, ਸੰਕੇਤਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸੰਰਚਿਤ Abstract ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ Presentation ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਛੋਟੇ, ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ Statements ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

8. Graphic Abstract

ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ

Graphic Abstract ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ Research ਜਾਂ Scientific Information ਨੂੰ Visual Form ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- Diagram
- Illustration
- Chemical Structure
- Flow Representation
- Visual Summary

Graphic Abstract ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ Chemistry ਅਤੇ ਹੋਰ Scientific Subjects ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਟਿਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ Visual Communication ਰਾਹੀਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਝਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

EXAMPLES OF ABSTRACTING SOURCES

ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟਿੰਗ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ

BIOLOGICAL ABSTRACTS

Biological Abstracts Life Sciences ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Literature ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Abstracting ਅਤੇ Indexing Database ਹੈ।

ਇਹ Life Science ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ Disciplines ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Research Literature ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ Records ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ Biological Research Literature ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ Thomson Scientific ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ Web of Science Platform ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤੱਕ Access ਉਪਲਬਧ ਹੋਇਆ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ Clarivate ਦੇ Web of Science Ecosystem ਨਾਲ ਹੈ।

CHEMICAL ABSTRACTS SERVICE (CAS)

Chemical Abstracts Service (CAS) Chemical Information ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Information Organizations ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

CAS, **American Chemical Society (ACS)** ਦਾ ਇੱਕ Division ਹੈ।

CAS ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ Publicly Disclosed Chemical Information ਨੂੰ:

- Find
- Collect
- Organize
- Analyze
- Connect

ਕਰਨਾ ਹੈ।

CAS Chemical Substances, Reactions, References ਅਤੇ ਹੋਰ Scientific Information ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ Information Environment ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ **CAS SciFinder** ਅਤੇ ਹੋਰ CAS Platforms Chemical Information Retrieval ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE ABSTRACTS (LISA)

Library and Information Science Abstracts (LISA) Library and Information Science ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Abstracting ਅਤੇ Indexing Tool ਹੈ।

LISA ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Literature ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

- Library Science
- Information Science
- Publishing
- Bookselling
- Information Management
- Knowledge Organization
- Library Technology

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ LISA ਨੂੰ ਇੱਕ International Abstracting and Indexing Service ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ Library Association ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ Online Availability ProQuest Platform ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

LIBRARY, INFORMATION SCIENCE & TECHNOLOGY ABSTRACTS (LISTA)

LISTA ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ:

Library, Information Science & Technology Abstracts

LISTA Library ਅਤੇ Information Science Literature ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Abstracting ਅਤੇ Indexing Database ਹੈ।

ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ Cover ਕਰਦਾ ਹੈ:

- Librarianship
- Classification
- Cataloguing
- Bibliometrics
- Online Information Retrieval
- Information Management
- Library Technology
- Digital Libraries
- Knowledge Management

LISTA Library and Information Science Professionals, Students ਅਤੇ Researchers ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਯੋਗੀ Information Source ਹੈ।

DISSERTATION ABSTRACTS

Dissertation Abstracts ਜਾਂ **Dissertation Abstracts International (DAI)** Research Dissertations ਅਤੇ Doctoral Theses ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ Bibliographic ਅਤੇ Abstracting Source ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ **ProQuest Dissertations & Theses Global (PQDT Global)** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ Database ਵਿੱਚ American ਅਤੇ International Universities ਦੀਆਂ Dissertations ਅਤੇ Theses ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ Records ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ University Microfilms International (UMI), Ann Arbor ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ProQuest ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਸਰੋਤ Research Scholars ਅਤੇ Researchers ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ:

- Doctoral Dissertations
- Master's Theses
- Research Abstracts
- Bibliographic Records

ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।